

I. Blokea. Ekonomia Orokorra

1. *Ekonomia: Ikuspegi Orokorra*

Economia eta Enpresen Antolakuntza

- Ekonomia eta empresa-zientziak, oro har, bi atal nagusitan bereizten dira: ekonomiaren zientziak eta empresa-zuzendaritza eta administrazioaren zientziak. Beste hitz batuetan: ekonomia orokorra eta empresa-ekonomia.
- Ekonomia orokorraren baitan, era berean, makroekonomia eta mikroekonomia eta ekonomia politikoa bereizten dira, besteak beste. Enpresa-ekonomiari buruzko ezagutza arloan, ordea, sailkapena ez da horren erraza, hainbat interpretazio daude.
- Enpresa-ekonomia, enpresa-administrazioa eta enpresa-antolakuntza. Hirurak elkarren sinonimotzat hartzea ez litzateke gehiegizko simplifikazio.
- Zentzu zabalean ulertuta, sinonimoak lirateke nolabait, nahiz eta zenbait egilerentzat, zentzu hertsian uleturik, enpresa-ekonomiaren atal bati dagokion jakintza-esparrua den enpresaantolakuntza edo administrazioa, enpresaren zuzendaritzaz eta antolaketaz bereziki arduratzen den esparrua

Zer da ekonomia?

- Ekonomia gizabanakoen eta gizartearen premiak asetzearekin zerikusia duten auziez arduratzen den gizarte-zientzia da.
- Bai premia **materialak** (elikagaiak, arropa, etxebizitza,...) eta bai premia **ez-materialak** (hezkuntza, asia...) asetu ahal izateko, gizarteak produkzio-jarduera jakin batzuk burutu behar ditu. Jarduera horien bidez sortzen eta lortzen dira beharrezkoak diren ondasun eta zerbitzuak.
- Ekonomiaren aztergaia, beraz...
baliabide urri batzuk nola eta zertarako erabiltzen diren, ondasun eta zerbitzu batzuk ekoitzi ahal izateko eta gizartearen baitan banatzeko.
- Zein premia asetu, baliabide bakoitzari zein erabilera eman, eta abar aukeratu beharra dagoenez, sarritan esaten da ekonomia aukeraren zientzia dela.

Edozein gizartek lau oinarrizko galdera egin eta erantzun behar ditu:

1) Zein ondasun eta zerbitzu ekoitziko dira eta bakoitzetik **zein kantitate?**

- Jakina denez, ez dago nahikoa baliabide gizarteak nahi dituen ondasun eta zerbitzu guztiak ekoitzeko. Zenbat automobil ekoitziko dira, zenbat gari, zenbat rock kontzertu, zenbat galtzerdi, unibertsitateko zenbat klase-ordu, eta abar?

Edozein gizartek lau oinarrizko galdera egin eta erantzun behar ditu:

1) Zer ondasun eta zerbitzu ekoitziko dira eta bakoitzetik **zer kantitate?**

2) Nola ekoitzuko dira ondasun eta zerbitzu horiek?

- Jakina denez, gauzak ekoizteko modu bat baino gehiago daude. Zer baliabide (edo produkzio-faktore) erabiliko dira eta bakoitzetik zer kantitate? Zer produkzio-teknika erabiliko dira? Automobilak robot-en bidez ekoitziko dira, edo mutua-kate batean diharduten langileek ekoitziko dituzte? Elektrizitatea sortzeko zer erabiliko da: ikatza, petrolioa, gasa, fisiogunea, baliabide berriztagarriak, edo energia-iturri horien guztien konbinazio bat?

3) Norentzat ekoitzuko dira ondasun eta zerbitzu horiek? Edo beste era batera esanda: nola banatuko da herrialdeko errenta?

- Azken batean, gure errenta zenbat eta handiagoa izan, orduan eta handiagoa izango da gure herrialdeko produkziotik kontsumitu ahal izango dugun kantitatea. Zeintzuk izango dira nekazarien soldatuk, eta garbitzaileenak, eta abokatuenak, eta irakasleenak? Zenbat jasoko dute pentsiodunek? Eta zenbateko irabazia lortuko dute enpresa pribatuetako jabeek?

Edozein gizartek lau oinarrizko galdera egin eta erantzun behar ditu:

- 1) **Zer ondasun eta zerbitzu** ekoitziko dira eta bakoitzetik **zer kantitate?**
- 2) **Nola ekoitzuko** dira ondasun eta zerbitzu horiek?
- 3) **Norentzat ekoitzuko** dira ondasun eta zerbitzu horiek? Edo beste era batera esanda: nola banatuko da herrialdeko errenta?
- 4) **Nork** hartzen ditu erabaki ekonomikoak eta zer prozedura jarraituta?
 - *Planifikazio zentralean oinarritutako sistema* batean —lehengo Sobietar Batasunean, adibidez—, Estatuak hartzen du jarduera ekonomikoarekin lotutako ia guztiaren ardura. Estatuak erantzuten die aurreneko hiru galderei (zer, nola, norentzat).
 - Beste muturrean daude galdera horien erantzuna *merkatu librearen* —ekoizleen eta bezeroen arteko harremanen— eskuetan uzten duten ekonomiak. Mendebaldeko herrialde gehienak mutur horretatik gertuago daude, nahiz eta ekonomia mistoa duten; hau da, erabakiak sektore publikoak eta sektore pribatuak (biek) hartzen dituzte. Ekoizleek, muga batzuen barruan, nahi dutena egiten dute; egokiena iruditzen zaien produkzio-teknika darabilte; eta produkzioa kontsumitzaileen artean banatzen da, haien errenta-mailaren arabera.

- Ekonomian parte hartzen duten **ekonomia-eragileak** lau dira:

1. Kontsumitzaileak edo etxeko ekonomiak (familiak)

2. Enpresak

3. Estatua edo gobernuak

4. Atzerritarra (kanpoko familiak, enpresak eta Estatuak)

- Ekonomia-eragile horiek guztiekin urritasunezko testuinguru batean hartzen dituzte beren erabakiak (egiten dituzte beren aukerak): eragile horien baliabideak mugatuak dira, eta beharrizanak, aldiz, mugagabeak: horra hor urritasunezko testuingurua.
- Jarduera ekonomikoa:** balio erreal eta erabilgarria daukan zerbaiten —hala nola, baliabide naturalak, lana, kapital-ondasunak edo, besterik gabe, kontsumorako ondasun eta zerbitzuak— diruzko trukea

Diru truke egindako edozein salerosketa

- **Economia positiboa versus Economia normatiboa**
- Economia positiboak ekonomia den bezala aztertzen du, objektiboki nolakoa den bistaratzen du. Hots, azterketa deskriptiboa egiten du, hotz-hotza.
- Horretarako iturri edo oinarri enpirikoak eta estatistikoak darabiltza, jarrera etiko jakinik eta iritzi subjektiborik gabe. Economia positiboa teoria ekonomikoaren erroetan dago.
- Economia normatiboak aztertzen du ekonomiak nolakoa izan beharko lukeen, bakoitzaren subjektibotasuna, ideologia eta etika tarteko. Azterketa objektiboa barik, azterketa preskriptiboa egiten du, hots, iritziak ematen ditu eta irtenbideak/errezetak proposatzen ditu. Horregatik, politika ekonomikoaren sustaietan dago.

Economia positibori dagokio	Economia normatibori dagokio
...Bizkaiko herrixketan langabezia-tasa handiagoa da Bilboko baino.	...gobernuak sustatu egin beharko luke Bizkaiko herrixketako enplegu-maila, biztanleek ez dezaten Bilbora ihes egin.
...ekonomiako interes-tasa murrizten denean, inbertsioa hazi egiten da.	...Europako Banku Zentralak interes-tasak murriztu beharko lituzke, Euroguneko herrialdeak krisitik ateratzeko.
...gobernuak alkoholdun edariak zergapetzen baditu, haien prezioa igo egingo da.	...gobernuak alkoholdun edariak zergapetu beharko lituzke, haien kontsumoa murrizteko.

- **Mikroekonomia VS Makroekonomia**
- Ekonomiak bi azpidiziplina edo atal ditu, bata bestearen osagarri direnak:
- **Mikroekonomiak** ekonomia-eragileek maila indibidualean daukaten jokabidea aztertzen du; hau da, ikertzen du eragile bakoitzak bere erabaki edo aukerak (kontsumoari nahiz produkzioari buruzkoak) nola hartzen/egiten dituen eta erabaki/aukera horiek merkatuen funtzionamenduan nola eragiten duten.
- Mikroekonomia arduratzen da ondasun eta zerbitzu bakoitzaren prezioa nola zehazten den azaltzeaz, baita prezio horien ondorioz baliabideak nola esleitzen edo banatzen diren esplikatzeaz ere.
- **Makroekonomiak** ekonomia bere osotasunean edo maila globalean aztertzen du. Ekonomiaren norabide eta “osasun” orokorra adierazteko giltzarri diren zenbait aldagairen bilakaera eta elkarren arteko harremana —eta aldagai horiei eragiteko bideak— azaltzeaz arduratzen da.
- Funtsezko aldagai makroekonomikoak, besteak beste: produkzio-maila, langabezia-tasa eta inflazio-tasa.
- Ekonomia ikuspegi orokor horretatik aztertuz lortu nahi dena: ekonomiaren emaitzak/ondorioak beren osotasunean ulertzea eta, politika makroekonomikoaren bidez, emaitzok/ondoriook hobetzea.

- **Mikroekonomia VS Makroekonomia**

Mikroekonomiari dagokio	Makroekonomiari dagokio
...OPEP erakundeak nola ezartzen du bere petrolioaren prezioa?	...petrolioaren prezioa nazioartean igotzeak zergatik eragiten ditu inflazioa eta langabezia?
...unibertsitatean ikastea denbora ondo erabiltzea al da?	... zein da gazteen langabezia-tasa?
...tabakoaren gaineko zergak nola eragiten dio haren kontsumoari?	...interes-tasaren igoerak nola eragiten dio kontsumoari?
...gasoilaren prezioari diruz laguntzeak nola eragiten dio automobilaren eskariari?	...nolakoa da inflazioaren eta langabeziaren arteko harremana?

I. Blokea. Ekonomia Orokorra

2. *Makroekonomia*

I. Blokea. Ekonomia Orokorra

2. *Makroekonomia*

Aurkibidea

- 1.** Sarrera
- 2.** Herrialde bateko produkzio eta errentaren neurketa
- 3.** Dirua eta banku-sistema
- 4.** Banku Zentrala eta diru-politika
- 5.** Eskari agregatuaren eta eskaintza agregatuaren eredua
- 6.** Langabezia eta inflazioa

- **Adierazle makroekonomiko nagusiak**
- Makroekonomiaren bilakaera aztertzeko eta ulertzeko ezinbestekoak dira honako sei adierazle hauek:
- ***Barne Produktu Gordina (BPG)***
- Ondasun eta zerbitzuen ekoizpen fisikoa islatzen du. Hortaz, nolabait ekonomiako aberastasun materiala neurtzen du.
- Baino ez du adierazten pastela nola banatzen den (nork zer jaten duen) eta bakoitzak zenbat gozatzen duen.
- ***Langabezia-tasa***
- Honek adierazten du zenbat lagun ari diren modu aktiboan lan bila, baina lanik aurkitu ezinda.
- Adierazle honek bistaratzen du, beste ezerk baino hobeto, nolakoa den ekonomiaren funtzionamendua, ekonomia horren potentzial produktiboa kontuan izanda (hots, modu potentzialean ekoitzi lezakeenarekin alderatuta). Hortaz, langabezia-tasa altua bada, seinale da merkatu-ekonomia ondo ez dabilela.

- **Adierazle makroekonomiko nagusiak**
- ***Inflazio-tasa***
- Adierazle honek erakusten du ekonomiako prezio-maila orokorra zenbat (zein azkar) igotzen den. Inflazio-tasa % 5ekoan baldin bada aurten, horrek esan nahi du ondasun eta zerbitzuak, oro har, iaz baino % 5 gehiago kostatzen direla dirutan (gure kasuan, eurotan) aurten.
- ***Interes-tasa***
- Interes-tasak diruaren “prezioa” adierazten du, epealdi baterako dirua maileguz hartzea zenbat kostatzen zaigun, alegia.
- Interes-tasa baxua denean (hots, dirua “merkea” denean), inbertsioa handia izaten da, enpresek argiro ikusten dutelako hainbat eta hainbat inbertsio errentagarri izango direla, maileguz hartutako dirua eta interesak ordaindu eta gero. Interes-tasa altua denean (hots, dirua “garestia” denean), berriz, inbertsioa baxua izan ohi da, enpresen ikuspegitik begiratuta inbertsio gehienak ez direlako errentagarri izango mailegua ordaindu eta gero.

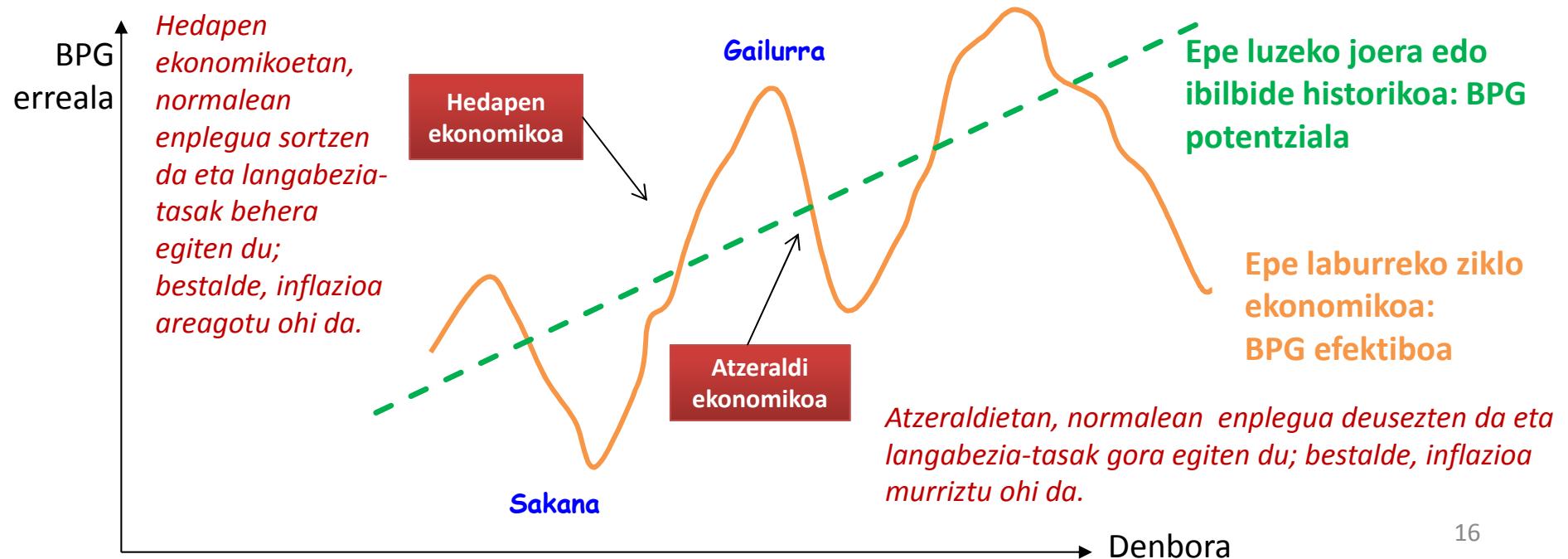
- **Adierazle makroekonomiko nagusiak**
- **Truke-tasa**
- Truke-tasa herrialdeetako diruak beren artean nola (zenbatean) trukatzen diren adierazten du. Adibidez, euro baten truke zenbat dolar lor daitezkeen islatzen du (adibidez, 1,50 \$/€). Truke-tasak “arautu” egiten du nola gertatzen diren nazioarteko merkataritza-harremanak eta inbertsioak. Adibidez, gure herrialdeko dirua (euroa) apreziatu egiten bada, gure diruaren balioa —dolarretan neurtuta— igo egingo da (esaterako, 1,70 \$/€): atzerriko ondasun eta zerbitzuak erlatiboki “merkeagoak” izango dira guretzat, baina guk ekoitzitako ondasun eta zerbitzuak “garestiagoak” izango dira atzerritarrentzat. Hala izanik, litekeena da importazioak ugari izatea, eta esportazioak, ordea, urriak.
- **Burtsaren indizea**
- Etorkizunari buruzko uste edo itxaropenen indizea da. Burtsak bitartekari lana egiten du, inbertitzailen (urreztaileen) eta kapital premia dutenen artean, aurrezkia inbertsio bihurtuz.
- Burtsa goian dagoenean, inbertitzaillek uste (eta espero) dute hazkunde ekonomikoa azkarra izango dela, irabaziak handiak eta langabezia erlatiboki txikia. Aitzitik, burtsa behean dagoenean, etorkizunean ekonomiaren egoera iluna izango delako ustea (edo susmoa) dute inbertitzaillek.

- **Helburu makroekonomikoak**
- Aipatutako sei adierazleon bidez, ekonomiaren funtzionamendua azter eta ebalua daiteke, helburu jakin batzuen lorpenaren arabera. Helburuon artean honako hauek nabarmenzen dira:
 - 1) Produkzio-maila altua eta hazkunde ekonomiko azkarra lortzea**
 - 2) Langabezia-tasa murritztea eta enplegu-maila handitzea**
 - 3) Prezio-maila egonkortzea**
 - 4) Defizit publikoa murritztea**
 - 5) Kanpo-sektorearen kontuak orekatzea**
 - 6) Truke-tasa egonkortzea**

- **Helburu makroekonomikoak**

1) Produkzio-maila altua eta hazkunde ekonomiko azkarra lortzea:

- Hazkunde ekonomikoaz mintzo garenean, BPG errealak denbora-tarte jakin batean, normalean urtebetean, izan duen aldaketa portzentuala (ehunekotan) hartzen dugu aintzat.
- Hortaz, helburua urtetik urtera BPG errealala haztea da, hots, ekonomiako “pastela” handituz joatea.
- Hazkunde ekonomikoaz hitz egiten denean, epe laburreko hazkundea eta epe luzeko hazkundea bereiztea komeni da:

- **Helburu makroekonomikoak**

2) Langabezia-tasa murriztea eta enplegu-maila handitzea

- Horixe izan ohi da herrialde guztien helburu gorena; eta horrexegatik hedapen ekonomikoei atseginez egiten zaie ongietorria, eta atzeraldiek, aldiz, beldurra dakarte aldean..
- Herrialde oro enplegu osoko egoera lortzen saiatzen da, hots, langabezia-tasa ahalik txikiena izan dadin ahalegintzen da, baina kontuan izanik herrialdeko produkzio eta lan baldintza normalak zeintzuk diren, hau da, kontuan izanik BPG potentzialari dagokion langabezia-tasa zein den (langabezia naturala = langabezia frikzionala + egiturazko langabezia).

- **Helburu makroekonomikoak**

- 3) Prezio-maila egonkortzea**

- Prezio-maila orokorraren adierazlerik ezagunena kontsumorako prezioen indizea da (KPI; gaztelaniaz *Índice de precios al Consumo, IPC*).
 - Kontsumitzale arrunt eta eredugarri batek (batez besteko kontsumitzaleak edo estandarrak) normalean erosten dituen ondasun eta zerbitzuen saski finko baten kostua neurtzen du KPIk.
 - Prezio-mailaren aldaketei **inflazio-tasa** deritze, zeinak epealdi batean (urte edo hilabete batetik bestera) prezio-mailak izan duen igoera edo jaitsiera islatzen baitu.
 - Inflazio-tasa baxua edo prezio-maila egonkorra lortzea lehentasunezko helburua izaten da gobernu gehienentzat; izan ere, prezioen igoera ikusgarriek, bereziki ustekabekoak badira, kostu edo kalte handiak eragiten dizkiete bai enpresei (produkzioari buruzko erabakiak hartzeko orduan) eta bai kontsumitzaleei ere (kontsumoari buruzko erabakiak hartzean): zalantza, nahasmena, ahulezia, errentaren birbanaketa desegokia, eta abar. Eta kostu edo kalte indibidual horiek oso handiak badira, gobernuaren agintea bera ere arriskuan egon liteke.

- **Helburu makroekonomikoak**

4) Defizit publikoa murriztea

- Defizit publikoa sortzen da gastu publikoek sarrera publikoak gainditzen dituztenean. Hau da, administrazio publikoek eskuratzentzen duten dirutza (hots, sarrera publikoak) baino gehiago gastatzen dutenean gertatzen da:

sarrera publikoak < gastu publikoak

- Sektore publikoaren kontuen desoreka adierazten du.
- Hala izanik, defizit publikoa handia denean, interes-tasak goranzko joera izango du, sektore publikoak diru gehiago eskatuko duelako (diru-eskaria igoko delako). Interes-tasaren igoerak modu negatiboan eragingo dio inbertsio pribatuari. Eta horrek guztiak kalte egingo die etorkizuneko belaunaldiei, inbertsio urriagoa izango dutelako eta, horrez gain, gaur egun (orain) gobernuak egin duen zorra eta zorraren interesak ordaindu behar izango dituztelako.

- **Helburu makroekonomikoak**

5) Kanpo-sektorearen kontuak orekatzea

- *Pagamendu balantzaren jasotzen dira herrialde batek munduko gainerako herrialdeekin (hots, kanpo-sektorearekin) dituen merkataritza- eta finantza-harremanak (edo trukeak). Baino Pagamendu balantza kontabilitate-agiri bat da eta, hartara, beti orekatuta egongo da (aktiboa = pasiboa).*
- Beraz, helburua kanpo-sektorearen kontuak orekatzea.
- Zenbait truke taldetan desorekak saihestean datza. Adibidez, herrialde batek merkataritza balantzaren saldoan defizita baldin badauka, jakin badakigu herrialde horren importazioak handiagoak direla esportazioak baino; horrek esan nahi du herrialde horrek jasotzen dituen baliabideak (esportazioen truke) baino gehiago xurgatzen eta xahutzen dituela (importazioen truke) eta, ondorioz, kanpo-defizit hori konpentsatzeko (kitatzeko) atzerritik maileguak jaso beharko ditu.

- **Helburu makroekonomikoak: Helburuen arteko gatazka**
- Makroekonomian sarritan gertatzen den arazoa da helburu baten baino gehiagoren arteko gatazka edo bateraezintasuna. Horrek esan nahi du ez dagoela helburu guztiak aldi berean lortzerik: helburu batzuek lortzeko, beste helburu batzuetatik urrutiratu ohi gara ezinbestean. Hori horrela izanik, edozein gobernu ezer baino lehen helburu makroekonomikoak lehentasun-irizpide batzuen arabera ordenatu behar ditu, eta, jarraian, bere politika eta neurriak irizpide horren arabera egokitu eta abiarazi.
- Gatazka edo dilemarik ezagunena eta konpontzeko zailena **langabeziaren eta inflazioaren** artekoa da. Produkzioa erritmo azkarrean hazten bada, langabezia murriztu egingo da, baina inflazioa handitu. Eta gobernu batek hazkunde ekonomikoa moteltzen edo murrizten badu inflazioa beheratzeko asmoz, langabeziak gora joko du.
- Beste dilema bat **epe laburreko eta epe luzeko hazkunde ekonomikoen** artean bata lehenetsi (hautatu) behar denean gertatzen da. Epe luzeko hazkunde ekonomikoa lortzeko, gaurko egunean (orainean) gehiago aurreztu behar izaten da, inbertsio-proiektu gehiago finantzatzeko eta, hartara, etorkizuneko kapital stock-a handitzeko. Baina orainean gehiago aurreztuz gero, gutxiago kontsumitzen da, gutxiago ekoizten da eta, ondorioz, epe laburreko hazkundea moteltzen da.

- **Politika makroekonomikoak**
- Edozein herrialdetako agintariek funtsezkoa dute jakitea zeintzuk diren beren esku dauden tresna edo bitartekoak eta nola erabili behar dituzten helburuak lortzeko.
- **Politika ekonomikoaren tresna bat** honela definituko dugu: *agintari ekonomikoek zuzenki edo zeharka kontrolatzen duten aldagaiak, helburu bati (edo aldi berean helburu sorta bati) eragin diezaiokeena.*
- Tresnak oinarritzat hartuta, bi politika nagusi daude: **diru-politika** eta **zerga-politika**.
- Gainerako politikek, garrantzitsuak izan arren, lehenbiziko bi horiek baino pisu txikiagoa dute (kanpo-politikak edo merkataritza-politikak, truke-politikak, eskaintza-politikak).
- Europar Batasunean (zehatzago esanda, Eurogunean) diru-politika Europako Banku Zentralak ezartzen du, eta haren helburu nagusia prezioak egonkor mantentzea da; hartara, ziklo ekonomikoen eragozpenak saihesteko edo, gutxienez, moteltzeko. Horretarako, Europako Banku Zentralak diru-kantitatea, bankuen maileguak eta finantza-sistemaren funtzionamendua kontrolatzen ditu.
- Diru kantitatea (edo, gauza bera dena, diru-eskaintza) kontrolatz, Europako Banku Zentralak eragina izan dezake interes-tasetan, inbertsioan, produkzioan, prezio-mailan, truke-tasan (eta, ondorioz, esportazio eta importazioetan), akzioen prezioetan eta etxebizitzen prezioan.
- Diru-kantitatea igotzea edo interes-tasa beheratzea **diru-politika hedatzailea** da. Diru-kantitatearen murrizketa edo interes-tasaren igoera, berriz, **diru-politika murritztailea** da.

- **Politika makroekonomikoak**
- **Zerga-politika** gobernuak ezartzen du eta gastu publikoa, zergak eta transferentziak erabiltzean datza, ekonomiako eskari agregatuan (hots, eskari edo gastu osoan) eragina izateko eta, ondorioz, produkzio- eta errenta-mailan ere eragina izateko.
- **Gastu publikoa** osatzen dute Estatuak erosten dituen ondasun eta zerbitzuek (hala nola errepideak egiteak, funtzionarioei ordaintzeak, trenak eta hegazkinak eta armak eroosteak, eta abarrek). Estatuaren transferentziak dira gobernuak familiei eta enpresei egiten dizkieten ordainketak, baina jarduera produktibo jakin batekin zerikusirik ez dutenak (esate baterako, pentsioak, langabeziagatiko aseguruak, familiei emandako diru-laguntzak, eta abar).
- Azkenik, zergak dira Estatuak zergadunengandik (enpresa eta familiengandik) eskuratzentz dituzten diru-sarrera arruntak.
- Gastu publikoa edota transferentziak igotzea **politika fiskal hedatzailearen** adibide dira. Zergak igotzea, berriz, **politika fiskal murriztaile** bat da.

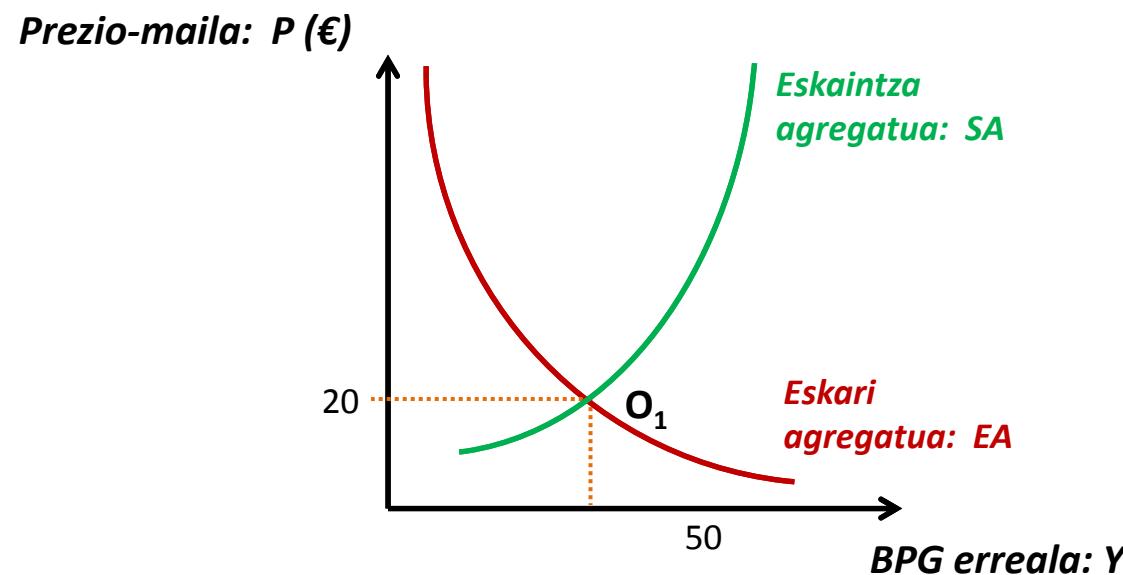
- **Politika makroekonomikoak**
- **Merkataritza-politika** ahalegintzen da herrialde batek esportatzen eta importatzen dituen ondasun eta zerbitzuen kantitatean zuzeneko eragina edukitzten.
- Politika horren tresna nagusiak honako hauek dira: arantzelak (importatutako ondasun baten prezioaren proportzio jakin bat zergapetzen dute), kontingenteak (ondasun jakin baten kasuan, gehienez importa daitekeen kantitatea fisikoki mugatzen dute) eta beste mekanismo batzuk (esportatzeko subentzioak edo diru-laguntzak ematea, merkataritza-hitzarmen abantailatsu edo lehentasunezkoak sinatzea, eta abar).
- Merkataritza-politikak bilatzen du nazioarteko merkataritzaren eraginkortasuna handitzea, horretarako nazioarteko lehiagarritasuna erraztuz/sustatuz, horrek hazkunde ekonomikoa eta bizi-kalitatearen hobekuntza ekarriko dituelakoan.

- **Politika makroekonomikoak**
- Truke-politikaren (edo nazioarteko finantza-kudeaketaren) tresna garrantzitsuena truke-tasa da. Politika honen bitartez, dibisen merkatuaren funtzionamendua arautzen saiatzen da.
- **Truke-politikak** era askotakoak izan daitezke: zenbait herrialdek utzi egiten dute truke-tasak, eskari eta eskaintzaren arabera, dibisen merkatuan libreki erabaki daitezen.
- Beste herrialde batzuek, truke-tasa finko bat ezartzen dute beste txanpon batzuekiko. Adibidez, Europar Batasunean erabaki da Euroguneko kide diren herrialde guztietako txanponetarako truke-tasa finkoen sistema bat ezartzea, eta horrek guztientzat txanpon bat eta bakarra (euroa) sortzea ahalbidetu du. Nolanahi ere, euroaren eta munduko beste diruen arteko truke-tasa dibisen merkatuan libreki erabakitzan da.
- **Eskaintza-politikaren** barruan gobernuak, ekonomiako baldintza produktiboak hobetzeko asmoz, abian jartzen dituen beste ekinbide guztiak sartzen dira. Ekinbide horiek, labur-labur, honako hauek dira: enpresei ezartzen zaizkien zergak murriztea, jarduera ekonomikoaren erregulazioa (edo arauketa) eta burokrazia gutxitzea, politika ekonomikorako arau egonkorrik ezartzea, eta sektore publikoak ekonomian egiten duen esku-hartzea apaltzea.
- Eskaintza-politikaren bidez, erraztasuna ematen zaie produkziorako eta lanerako pizgarriei, baita berrikuntza teknologikoei ere, zeinek lanaren eraginkortasuna eta produktibilitatea handitzen baitute. Politika horiei esker, langabezia-tasa jaitsi egin ohi da, prezio-maila murriztu, eta lanaren batez besteko produktibilitatea igo.

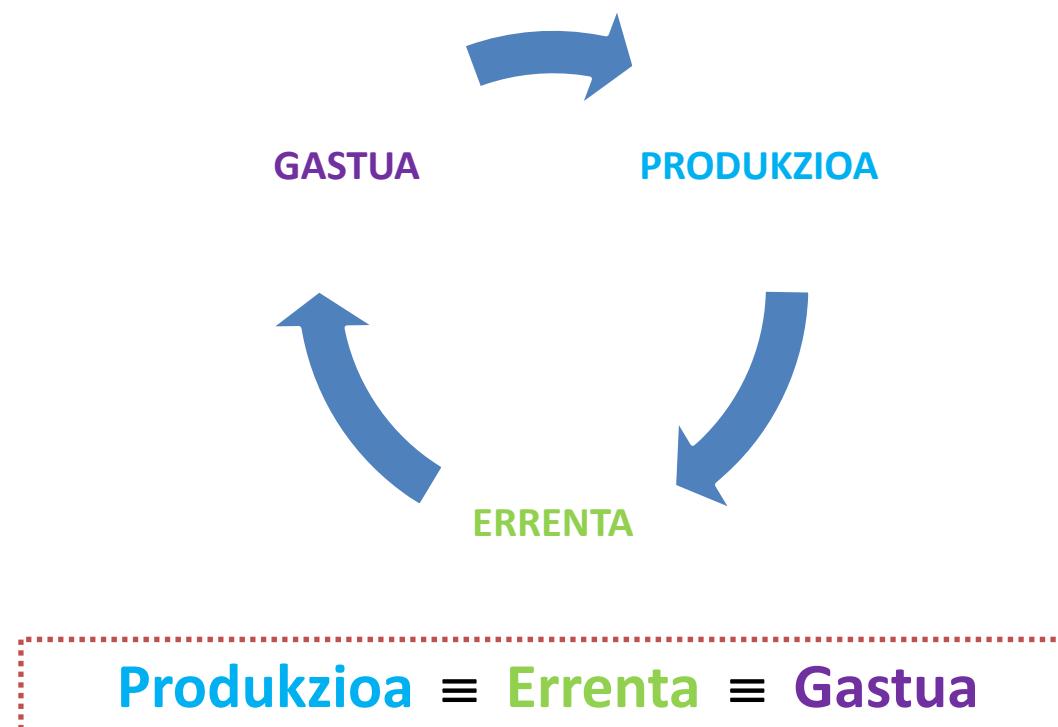
- **Eskari agregatua eta eskaintza agregatua**
- Ekonomiaren epe laburreko gorabeherak azaltzeko eredurik oinarrizko eta egokiena da eskari agregatu eta eskaintza agregatuarena. Eedu honi esker, posible da ulertzea politika ekonomikoaren tresnek eta beste aldagai “arrotz” batzuek (hots, agintari ekonomikoen kontrolpetik at dauden aldagaiet) nola zehazten dituzten ekonomiako prezio-maila eta produkzio-maila (eta, hedaduraz, baita enplegu-maila eta interes-tasa erreala ere).
- ***Eskari Agregatua***: denbora-tarte jakin batean ekonomiako eragile edo sektore guztiekin gastatu (edo eskatu) nahi duten kantitate osoa.
- Eskari agregatua honako gastu (edo eskari) hauen batura da:
 - ✓ kontsumitzaileen gastua (kontsumoa izenarekin deituko duguna: K),
 - ✓ enpresen gastua (inbertsio izendatuko duguna: I),
 - ✓ Estatuaren gastua (gastu publiko deritzona: G)
 - ✓ kanpo-sektorearen gastu garbia (esportazio garbiak: XN).
- Eskari agregatua prezio-mailaren, diru-politikaren, zerga-politika, kanpo- eta truke-politiken eta beste hainbat faktore arrotz edo exogenoren (gerren, klimaren, fenomeno naturalen, eta abarren) menpekoa da.

- **Eskari agregatua eta eskaintza agregatua**
- **Eskaintza agregatua:** denbora-tarte jakin batean ekonomiako empresa guztiak ekoizteko eta saltzeko prest dauden ondasun eta zerbitzuen kantitate osoa. Eskaintza agregatua prezioen, ahalmen produktibo edo produkzio potentzialaren, kostuen eta merkatuko baldintzen menpekoa da.

- **Eskari agregatua eta eskaintza agregatua**
- Oreka makroekonomikoa (orekako BPG erreala eta prezio-maila, alegia: Y^* eta P^*) zehatz-mehatz kokatzen da EA eta SA kurbek elkar ebakitzten duten puntuaren (O puntuaren, hain zuzen ere).
- Zehazki, kurba horiei esker aurreikusiko dugu zein eragin izango duten Y_n eta P_n politika makroekonomikoek, teknologien aldaketek, produkzio-kostuen igoerek, eta abarrek.
- BIDEOA: Muerte y resurrección de Keynes: <https://www.youtube.com/watch?v=mk6vgZGdar8>

- **Barne produktu gordina (BPG)**
- **Kontabilitate nazionala** ekonomiako produkzio-, errenta- eta gastu-mailei buruzko datu garrantzitsuenen iturria da. Izan ere, ekonomiaren ikuspegi global orokor eta trinkoa lortzeko, kontabilitate nazionalak aldagai makroekonomiko nagusiak definitzen eta neurtzen ditu, baina, horrez gain, aldagai horien arteko harremanak ere bistaratzen ditu. Harremanok identitate itxura hartzen dute, hau da, definizioz beti-beti betetzen diren berdinketak dira. Produkzioaz mintzatzean, honako identitate hau izan behar da kontuan ezer baino lehen:

- **Barne produktu gordina (BPG)**
- Ekoizten eta saltzen den produkzioaren balioa beti bat dator produkzio hori erosteko egin behar den gastuaren balioarekin, eta baita produkzio horretan parte hartu duten eragile guztiak jasotzen dituzten errenten (diru-sarreren) balioarekin ere

Produkzioa ≡ Errenta ≡ Gastua

PRODUKTU
NAZIONALA

GASTU
NAZIONALA

ERRENTA
NAZIONALA

PRODUKTU ETA
ZERBITZUE
FINALEN
MERKATUKO
BALIOA

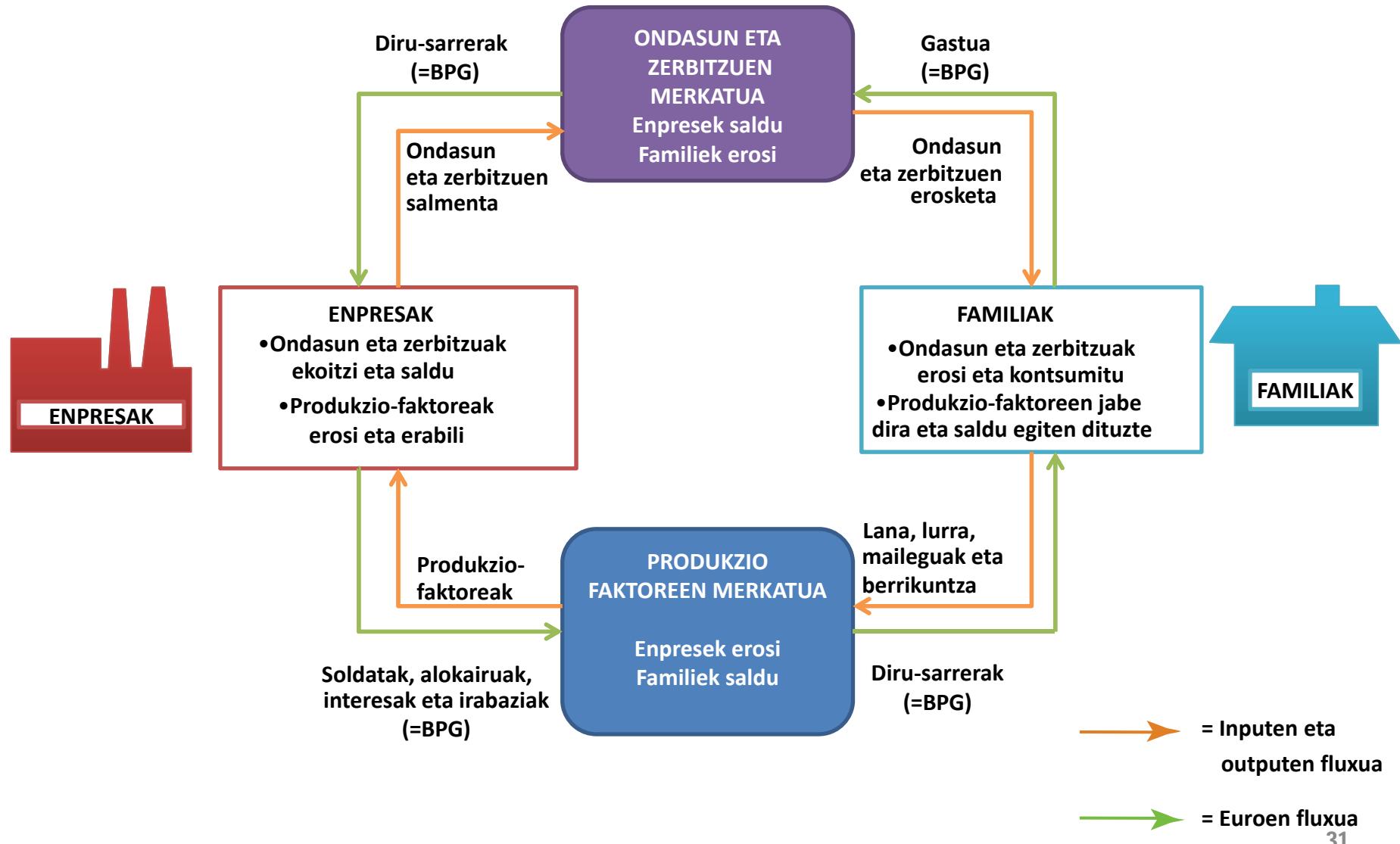
KONSUMOA
INBERTSIOA
GASTU PUBLIKOA
EXPORTAZIO
GARBIAK

LAN-ERRENTA
KAPITAL-ERRENTAK,
MOZKINAK,
INTERESAK

2. Gaia

HERRIALDE BATEKO PRODUKZIO ETA ERRENTA

- Errentaren fluxu biribila

- **BPGaren kontzeptua, neurketa eta ezaugarriak**
- **Definizioa:** BPGa herrialde batean, denbora-tarte jakin batean, ekoitzi diren amaierako ondasun eta zerbitzu guztien diru-balioa da.
- **?? *Diru-balioa*:** BPGa ondasun eta zerbitzu asko eta askotarikoen batura da; ondasun eta zerbitzu horiek era askotakoak dira eta, ondorioz, konparaezinak: ez dago batzerik laranja kiloak, esne litroak, telebista unitateak eta mediku baten zerbitzu kopurua, adibidez.
- Arazo hori saihestu eta produkzio ekonomikoaren adierazle sintetiko bakarra lortzeko, produktu bakoitza merkatuko prezioaren arabera —produktua erosteko ordaindu behar den diru kopuruaren arabera— balioesten da.
- Horrela, ondasun eta zerbitzu guztien diru-balioa batzean, BPGa kalkulatzen da tokian tokiko (hots, dagokion herrialdeko) txanpon nazionalean neurtuta (gure kasuan, eurotan).

- **BPGaren kontzeptua, neurketa eta ezaugarriak**
- **Definizioa: BPGa herrialde batean, denbora-tarte jakin batean, ekoitzi diren amaierako ondasun eta zerbitzu guztien diru-balioa da.**
- **?? Amaierako ondasun eta zerbitzu guztiak:** BPGak bere baitan hartzen ditu ekonomian ekoitzitako eta merkatuan legez saldutako produktu guztiak, baina ez besterik. Hau da, BPGak ez ditu jasotzen merkatuaren ohiko bideetatik kanpo geratzen diren jarduerak; horien artean daude:
 - a) ezkutuko edo lurrazpiko ekonomia (arrazoi fiskalak medio, aitortzen edo deklaratzen ez diren jarduerak),
 - b) legez kanpoko jarduerak (esate baterako, drogen trafikoa, prostituzioa, edo soldatapeko hilketak), eta
 - c) etxe partikularretan soilik egiten eta gozatzen diren jarduerak (hala nola etxeko ortuan norbere kontsumorako lantzen diren barazkiak, etxeko lanak edo brikolajearekin lotutako zereginak).

- **BPGaren kontzeptua, neurketa eta ezaugarriak**
- BPGak kontuan hartzen ditu bai ondasun **ukigarriak** (ordenagailuak, liburuak, arropak, altzariak...), eta bai ondasun **ukiezinak** (guk “zerbitzu” deitzen diegunak: osasun-zerbitzuak, ilea moztea, kotxea konpontzea, unibertsitateko klaseak, abokatuaren aholkuak, metroan bidaiatzea...).
- Azkenik, BPGak amaierako ondasun eta zerbitzuak baino ez ditu bere baitan biltzen (hots, azken kontsumitzaleek erositakoak baino ez).
- Ez du jasotzen bitarteko ondasun eta zerbitzuen baliorik, balio hori amaierako ondasun eta zerbitzuen prezioan barneratuta dagoelako (adibidez, automobil baten gurpilak, bizikleta baten heldulekua, mahai batek duen zura, eta abar).
- Baino badago **salbuespen bat**: kontuan hartzen ari garen denbora-tarte jakina bukatutakoan, bitarteko ondasun edo zerbitzu baten produkzioa ez bazaio amaierako produktuari osorik barneratzen, orduan bitarteko ondasun edo zerbitzu horren izakinak (soberakinak) amaierako produktutzat hartuko dira.

- **BPGaren kontzeptua, neurketa eta ezaugarriak**
- **Definizioa: BPGa herrialde batean, denbora-tarte jakin batean, ekoitzi diren amaierako ondasun eta zerbitzu guztien diru-balioa da.**
- **?? Herrialde batean ekoitzi diren:** BPGak erreferentziak —hots, kontuan hartzen ari garen— denbora-tarte jakin horretan soilik ekoitzitako ondasunak eta zerbitzuak hartzen ditu bere baitan.
- Ez dira oraingo BPGan aintzat hartzen lehenagoko epealdi batean ekoitzi eta orain salerosten diren ondasunak eta zerbitzuak (adibidez, bigarren eskuko ondasunen salmenta: automobilak, etxebizitzak...).
- Hala ere, baldin eta ondasun “zahar” horietan hobekuntzak egin badira eta ondasunaren balioa igotzen (errenta sortzen) badute, hobekuntza horiek oraingo BPGan barneratzen dira (esate baterako, antigoaleko etxebizitza baten zaharberritzea edo bigarren eskuko automobil batean egindako konponketak).
- BPGak herrialde edo eskualde baten mugen barnean soilik ekoitzitako ondasunak eta zerbitzuak kontabilizatzen ditu (horregatik deitzen da “barne” produktu gordina). Adibidez, Argentinan dagoen empresa euskaldun baten ekoizpena Argentinako BPGan jasotzen da, eta ez Euskal Herriko BPGan. Era berean, Euskal Herrian dagoen empresa alemaniar baten ekoizpena Euskal Herriko BPGari dagokio, eta ez Alemaniakoari.

- **BPGaren kontzeptua, neurketa eta ezaugarriak**
- **Definizioa: BPGa herrialde batean, denbora-tarte jakin batean, ekoitzi diren amaierako ondasun eta zerbitzu guztien diru-balioa da.**
- **?? Denbora-tarte jakin batean:** Horrek esan nahi du BPGa fluxu erako aldagaia dela (eta ez stock erakoa); berau definitzeko epealdi zehatz bat hartzen da kontuan (urtebete, hiru hilabete...). BPGa, normalean, urtebeterako neurtzen da, hots, urte jakin bati dagokio.

- **BPGaren neurketa: kontabilizazio bikoitzaren arazoa**
- BPGa amaierako ondasun eta zerbitzu guztien balioa batuz lortzen da. Hala ere, esandako hori egitea zaila izan liteke, amaierako ondasun eta zerbitzuak eta bitartekoak bereizteko arazoak sor litezkeelako eta, ondorioz, zenbait ondasun eta zerbitzu birritan konta ditzakegulako (kontabilizazio bikoitza); alegia, erratuz gero, bitarteko ondasunen eta zerbitzuen balioa birritan kontabiliza liteke.
- BPGa neurtzean, zuenki kontsumorako ekoizten diren ondasunak eta zerbitzuak soilik hartu behar dira kontuan. Ondasun eta zerbitzu horiek ekoizteko erabili diren ondasunak eta zerbitzuak (hau da, bitarteko ondasunak eta zerbitzuak) ez dira BPGa neurtzean aintzat hartzen.
- **Adibidez**, Michelin enpresak Euskal Herrian, urte jakin batean, 100.000 gurpil ekoizten baditu, eta gurpil horiek Mercedes enpresak erabiltzen baditu 25.000 automobil ekoizteko, gurpilen balioa (bitarteko ondasuna) ez da BPGa neurtzeko erabiliko; gurpil horien balioa automobilaren (prezioaren) barnean dago.
- Hortaz, BPGa neurtzeko, 25.000 automobilen prezioa baino ez da aintzat hartuko, gurpilena alde batera utziz. BPGa kalkulatzeko, 25.000 automobilen balioaz gain, 100.000 gurpilen balioa ere kontuan hartuko bagenu, gurpilen kontabilizazio bikoitza egingo genuke (gurpilen balioa birritan kontatuko genuke).

- **BPGaren neurketa: kontabilizazio bikoitzaren arazoa**
- **Nola saihestu kontabilizazio bikoitzaren arazoa?**
- BPGa kalkulatzean kontabilizazio bikoitzaren arazoa saihesteko, enpresa bakoitzaren balio erantsia (BE) erabiltzen da. Horrela, BPGa bat etorriko da ekonomiako enpresa guztien balio erantsiaren baturarekin (enpresa horiek amaierako ondasun/zerbitzuak edo bitartekoak ekoizten dituzten axola gabe).
- **Zer da Balio erantsia?**

Balio erantsia = Output – Input = Salmentak – Erosketak

Balio erantsia = Enpresak produkzio-faktoreei ordaindutako soldatak + alokairuak + interesak + irabaziak

- **BPGaren neurketa: kontabilizazio bikoitzaren arazoa**
- **Nola saihestu kontabilizazio bikoitzaren arazoa? Balio erantsiaren bidez**
- Balio erantsia, beraz, enpresa batek sortzen duen errenta (edo eragiten duen aberastasun gehikuntza, ekonomiari egiten dion ekarprena) da, eta errenta hori enpresak banatu egiten die produkzio-faktoreei, ordainsari moduan (soldatak, alokairuak, interesak, irabaziak).
- Ondorioz, herrialde batean dauden enpresa guztien balio erantsiak batuz ekonomiako errenta osoa kalkulatzen da, eta guk jakin badakigu, lehenago ikusitako identitatearen ondorioz, errenta oso hori produkzio osoaren (hots, BPGaren) baliokidea dela. Hortaz:

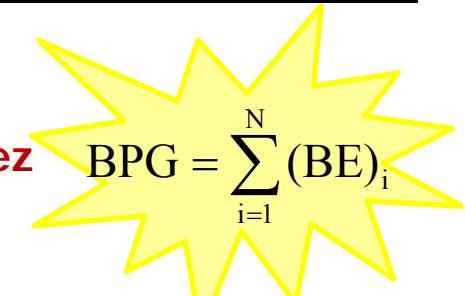
$$\text{BPG} = \sum_{i=1}^N (\text{BE})_i$$

- non N herrialde barnean dauden enpresen kopurua den.

2. Gaia

HERRIALDE BATEKO PRODUKZIO ETA ERRENTA

- BPGaren neurketa: kontabilizazio bikoitzaren arazoa**
- Nola saihestu kontabilizazio bikoitzaren arazoa? Balio erantsiaren bidez**
- ADIBIDEA:**
- Amaierako ondasun baten produkzio-fase bakotzeko balio erantsien batura bat dator amaierako ondasun horren balioarekin.

$$BPG = \sum_{i=1}^N (BE)_i$$

Amaierako ondasunaren balioa = Balio erantsien batura = Errenten batura

- Horretarako, ogiaren produkzio-prozesua aztertuko dugu, zeinak hiru fase dauzkan (nekazariari dagokiona, okinari dagokiona eta dendari edo ogi-saltzaileari dagokiona).

PRODUKZIO-FASEAK	Salmenten balioa edo output-en balioa (1)	Bitarteko ondasun eta zerbitzuen erosketen (input-en) balioa (2)	Balio erantsia (3) = (1) – (2)	
Nekazaria	0,10 €	0,00 €	0,10 €	Nekazariaren errenta
Okinaria	0,50 €	0,10 €	0,40 €	Okinaren errenta
Dendaria	0,70 €	0,50 €	0,20 €	Dendariaren errenta
GUZTIRA	1,30 €	0,60 €	0,70 €	

- **BPGaren neurketa: kontabilizazio bikoitzaren arazoa**

- **Nola saihestu kontabilizazio bikoitzaren arazoa? Balio erantsiaren bidez**

$$BPG = \sum_{i=1}^N (BE)_i$$

- **ARIKETA:**

- Demagun arotz batek mahaiak ekoizten dituela lehengai bezala egurra, plastikoa eta iltzeak erabiliz. Mahai bakoitzaren ekoizpenari dagozkion datuak honako hauek dira:

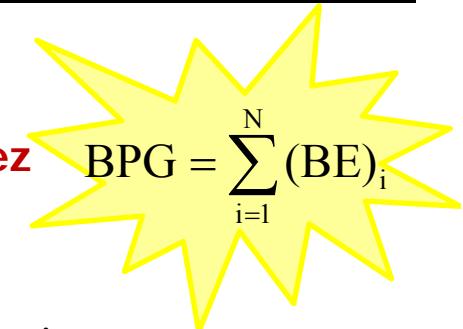
- ✓ Egurra: 50 €
- ✓ Arotzaren soldata: 80 €
- ✓ Plastikoa: 30 €
- ✓ Arotzaren irabazia: 10 €
- ✓ Iltzeak: 20 €
- ✓ Arotzak bere aroztegia dagoen lokalaren truke ordaintzen duen alokairua: 60 €

Mahai bakoitzaren prezioa (salneurria) 250 €-koa dela jakinda, kalkula eta azal ezazu mahai bakoitza ekoitziz arotzak sortzen duen balio erantsia:

... ?

- **BPGaren neurketa: kontabilizazio bikoitzaren arazoa**

- ***Nola saihestu kontabilizazio bikoitzaren arazoa? Balio erantsiaren bidez***

$$BPG = \sum_{i=1}^N (BE)_i$$

- **ARIKETA:**

- Kalkula eta azal ezazu mahai bakoitza ekoitziz arotzak sortzen duen balio erantsia:
- Mahai bakoitza ekoitziz arotzak sortzen duen balioa erantsia hauxe da: mahaiaren salneurri edo prezioaren (output-aren balioaren) eta mahai horren ekoizpenean erabiltzen diren lehengai edo bitarteko ondasunen (input-en: egur, plastiko eta iltzeen) balioaren arteko aldea. Balio erantsi horrek islatzen du arotzak ekonomiari egiten dion ekarpen garbia, lehengaiaik hartu, eraldatu eta mahai bihurtzean

Balio Erantsia = Output-aren balioa – Input-en balioa = $250 - (50 + 30 + 20) = 250 - 100 = 150 \text{ €}$

- Azal ezazu balio erantsi hori nola banatzen den (zertarako erabiltzen den) errentaren ikuspegitik begiratuta.

Balio erantsi horrek (150 €) mahaiaren ekoizpenean parte hartu duten produkzio-faktoreei ordaindutako errenten bilduma osatzen du: soldata (80 €), irabazia (10 €) eta alokairua (60 €):

Balio Erantsia = Soldata + Irabazia + Alokairua = $80 + 10 + 60 = 150 \text{ €}$

- **BPG nominala eta BPG erreala**
- Ekonomialariek BPGa neurtzeko urtebetean ekoitzitako amaierako ondasun eta zerbitzu guztien balioa batzen dutenean, urte horretako prezioak erabiltzen dituzte. Horrela, BPG nominala kalkulatzen dute lehendabizi.
- Izan ere, BPGa modu matematikoan kalkulatzeko, herrialdean ekoitzitako ondasunen eta zerbitzuen kantitateak (Q) beren prezioekin (P) biderkatu behar dira eta hortik lorturiko zenbatekoak gehitu egin behar dira. BPGa kalkulatzerakoan erabiltzen diren prezioak urte horretakoak badira, BPG nominala lortuko da (hau da, prezio arruntetan edo termino nominaletan neurtutako BPGa lortuko da). Adibidez, 2010 urteko BPG nominala honela adierazi eta kalkulatuko dugu:

$$\text{BPG 2010 nominala} = \sum_{i=1}^M P_i^{2010} \cdot Q_i^{2010}$$

non $i = 1, \dots, M$ horiek 2010 urtean ekoitzitako amaierako ondasun eta zerbitzu guztiak diren.

- BPG nominala honako hiru arrazoi hauengatik hazi daiteke: 1) produkzioa handitzen delako ($Q_i \uparrow$), 2) prezioa handitzen delako ($P_i \uparrow$) edota 3) bai produkzioa eta bai prezioa ere handitzen direlako ($Q_i \uparrow$ eta $P_i \uparrow$).

- **BPG nominala eta BPG erreala**
- BPG nominalaz gain, ekonomialariek produkzioaren beste adierazle bat ere kalkulatu nahi izaten dute, prezioen gorakadaren eraginez igotzen ez dena. Adierazle hori BPG erreala da.
- BPG errealek urte bakoitzean ekoitzitako kantitateak prezio berdinetan (oinarrizko edo erreferentziazko urte bateko prezioetan) baloratzen ditu (hots, prezio konstanteetan edo termino errealetan baloratzen ditu). Era horretan, BPG erreala bilakaerak herrialde bateko benetako jarduera ekonomikoaren maila adieraziko du, prezioen eragin distorsionatzailea alde batera utziz. Aurreko adibidearekin jarraituz, 2010 urteko BPG erreala, 2000 urtea oinarritzat hartuz, honela adierazi eta kalkulatuko dugu:

$$\text{BPG 2010 erreala (oinarria 2000)} = \sum_{i=1}^M P_i^{2000} \cdot Q_i^{2010}$$

non $i = 1, \dots, M$ horiek 2010 urtean ekoitzitako amaierako ondasun eta zerbitzu guztiak diren, baina 2010eko kantitate horiek baloratzeko darabiltzagun prezioak 2000koak dira.

- Prezioen gorabeherek ez diote BPG errealarri eragiten; BPG erreala alda dadin, ekoitzitako amaierako ondasun eta zerbitzuen kantitatea aldatu behar da nahitaez.

- **BPG nominala eta BPG erreala**
- BPG erreala gorabehererek soilik islatuko dituzte ekoitzitako amaierako ondasun eta zerbitzuen kantitateen aldaketak (ez prezioenak). Horregatik, BPG erreala da herrialde bateko hazkunde (edo beherakada) ekonomikoaren edo aberastasun gehikuntzaren (edo murrizketaren) adierazlerik egokiena.

$$\text{BPG 2010 erreala (oinarria 2000)} = \sum_{i=1}^M P_i^{2000} \cdot Q_i^{2010}$$

- Demagun ekonomia batean soilik bi ondasun ekoizten direla: esnea eta pastelak. Honako lauki honetan ageri dira hiru urtetan (2005, 2006 eta 2007) urtez urte ekoitzitako eta saldutako kantitateak eta prezioak.

- BPG nominala eta BPG erreala**

1. URRATSA: urte bakoitzean ondasun bakoitzaren kantitateak eta prezioak kontuan izango ditugu

Urtea	Esne litro baten prezioa (€)	Esne litro kantitatea	Pastel baten prezioa (€)	Pastel kantitatea
2005	1	100	2	50
2006	1,5	125	2,5	75
2007	2	150	3	100

2. URRATSA: urte bakoitzeko BPG nominala kalkulatuko dugu

2005	(1 € litro/esnea x 100 litro)	+	(2 € pastel bakoitza x 50 pastel) =	200 €
2006	(1,5 € litro/esnea x 125 litro)	+	(2,5 € pastel bakoitza x 75 pastel) =	375 €
2007	(2 € litro/esnea x 150 litro)	+	(3 € pastel bakoitza x 100 pastel) =	600 €

3. URRATSA: urte bat oinarritzat hartu (2005) eta urte bakoitzeko BPG erreala kalkulatuko dugu

2005	(1 € litro/esnea x 100 litro)	+	(2 € pastel bakoitza x 50 pastel) =	200 €
2006	(1 € litro/esnea x 125 litro)	+	(2 € pastel bakoitza x 75 pastel) =	275 €
2007	(1 € litro/esnea x 150 litro)	+	(2 € pastel bakoitza x 100 pastel) =	350 €

- BPG nominalaren hazkunde horren oinarrian bai kantitateen eta bai prezioen igoera dago, hots, hazkunde hori aberastasun errealaaren igoerari eta inflazioari (biei) zor zaie.
- BPG errealaaren bilakaerak ekoitzitako kantitateen hazkundea islatzen du, eta ez prezioena, prezioak finko mantendu direlako oinarri-urteko mailan.

- **BPG nominala eta BPG erreala: BPGaren deflaktatzailea**
- Orain artekoa ikusita, jada badakigu BPG nominalaren eta BPG errealaaren arteko aldea ondasunen eta zerbitzuen prezioen aldaketei soilik dagokiela. Hala izanik, BPG nominala eta BPG erreala konparatzen baldin baditugu, prezioen indize bat kalkula genezake, BPGaren deflaktatzailea deritzona; indize horrek neurtzen du denboran zehar ekonomiako ondasun eta zerbitzu guztien prezioek izan duten batez besteko aldaketa. Zehazki, BPGaren deflaktatzailea kalkulatzeko ondorengo formula hau erabiltzen da:

$$\text{BPGaren deflaktatzailea} = \frac{\text{BPG nominala}}{\text{BPG erreala}} \times 100$$

- BPG nominala eta BPG erreala oinarri-urtean berdinak direnez gero (erabiltzen diren prezioak berdinak direlako), BPGaren deflaktatzailea beti 100 izango da oinarri-urtean. Hurrengo urteen kasuan, BPGaren deflaktatzaileak neurtu eta agerian utziko du, urtez urte, batez beste nola aldatu diren ondasun eta zerbitzu guztien prezioak, oinarri-urtearekin konparatuta.
- BPGaren deflaktatzaileak, beraz, prezioen bilakaera islatzen du. Hau da, BPGaren deflaktatzailea ekonomiako prezioen hazkunde-tasa da eta, ondorioz, inflazio-tasa adierazten du.

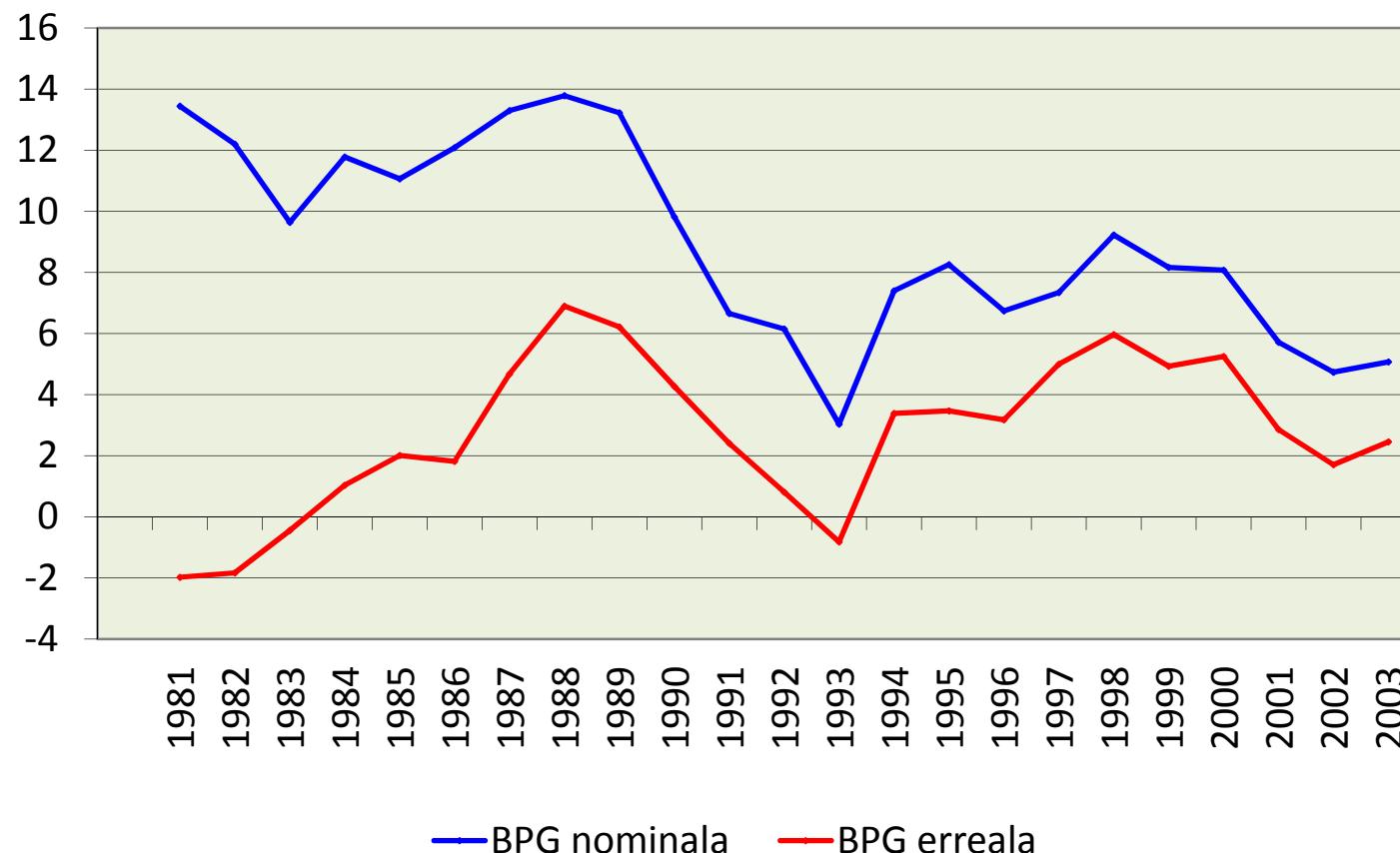
- **BPG nominala eta BPG erreala: BPGaren deflaktatzailea**
- BPGaren deflaktatzailea honela ere adieraz daiteke:

$$\text{BPG nominalaren} \quad \approx \quad \text{BPG errealen} \quad + \quad \text{Prezioen}\\ \text{hazkunde-tasa} \qquad \qquad \qquad \text{hazkunde-tasa} \qquad \qquad \text{hazkunde-tasa}\\ \text{(deflaktatzailea)}$$

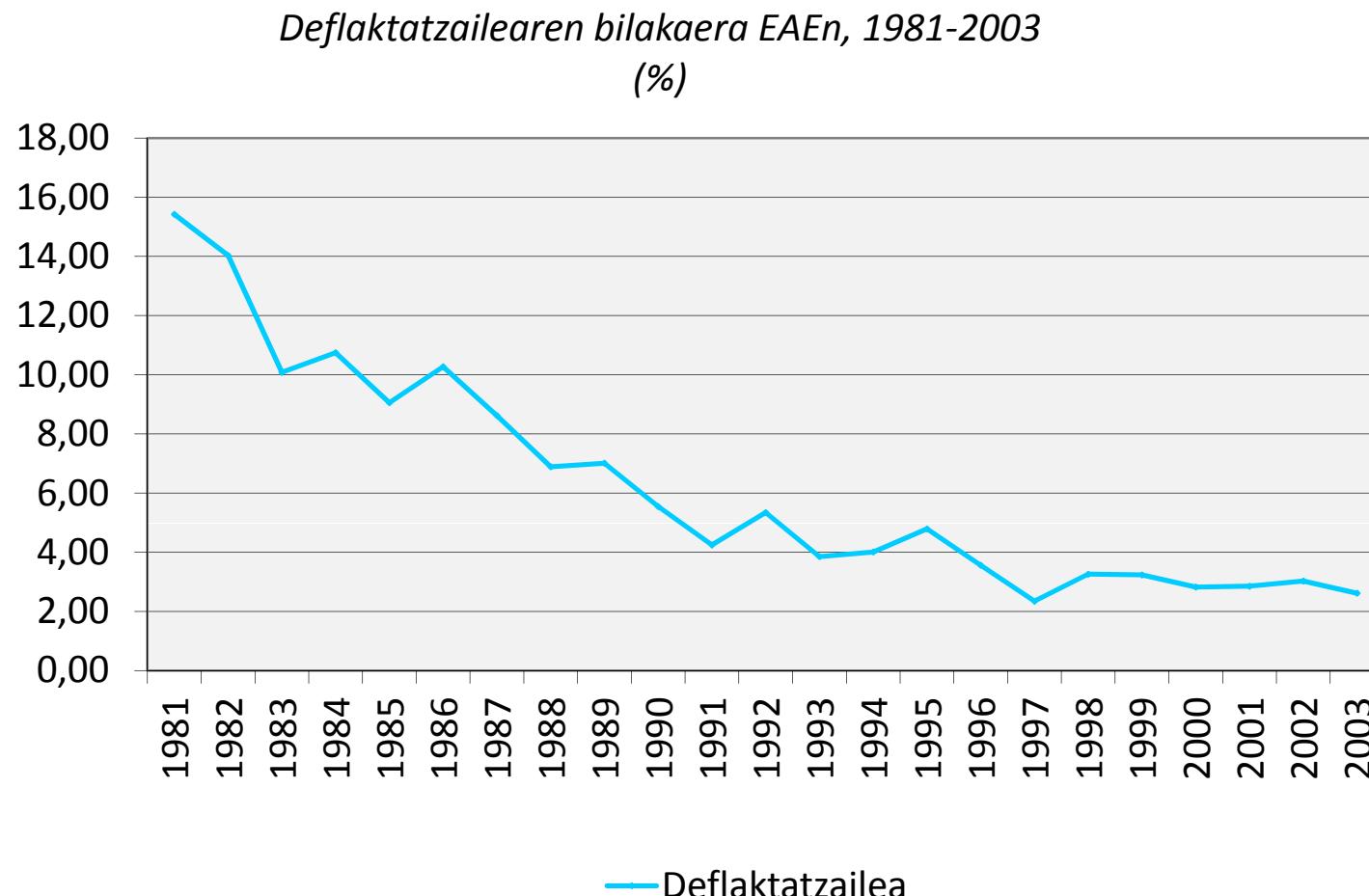
- BPG nominalaren edozein aldaketa bi zatitan bana daiteke: zati bat ondasunen eta zerbitzuen ekoizpen fisikoaren aldaketari dagokio (BPG errealen aldaketa), eta bestea ekonomiako prezioen aldaketari dagokio (BPGaren deflaktatzailea).

- **BPG nominala eta BPG erreala: BPGaren deflaktatzailea**

*BPG nominalaren eta errealaaren bilakaera EAEn, 1981-2003
(Urteko hazkunde-tasak. Oinarrizko urtea: 2000)*

- **BPG nominala eta BPG erreala: BPGaren deflaktatzailea**

- **Produkzio osoaren beste adierazle batzuk: Barne produktu gordina (BPG) eta barne produktu garbia (BPN)**
- Produktu osoa neurtzean, gordin eta garbi (neto) kontzeptuen arteko ezberdintasuna inbertsioa (kapital produktiboa) kontabilizatzen dugun moduan datza. Izan ere, inbertsioaz mintzo garenean, inbertsio gordina (IG) eta inbertsio garbia (IN) bereizi behar dira:
 - ✓ **Inbertsio gordina**, denbora-tarte batean (urtebetean) herrialde batean ekoitzi diren kapital-ondasun guztien balioa da (kapital-ondasunak beste ondasun eta zerbitzu batzuk ekoizteko erabiltzen dira; hala nola, makinak, robotak, lanabesak, ordenagailuak, lantegiak, altxaturiko eraikinak, enpresetako izakinetan gertatutako aldaketak, eta abar).
 - ✓ **Inbertsio garbiak**, aldiz, denbora-tarte batean (urtebetean) herrialde bateko kapital-ondasun guztien (kantitate edo stock osoaren) balioa zenbat aldatu (igo edo jaitsi) den adierazten digu. Kontuan hartzen du urte horretan kapital-ondasun berriak ekoitzi direla baina, era berean, beste zenbait kapital-ondasun, higatu edota zaharkitu ostean, bertan behera utzi eta ordezkatu behar izan direla (hots, kapital-ondasun horiek depreziatu egin dira, balioa galdu dute, eta horregatik ordezkatu egin behar izan dira).
- Horrela izanik, inbertsio gordinaren (IG) eta inbertsio garbiaren (IN) arteko diferentziari **depreziazioa** (edo balioa galtzea) deritzo, eta guk D hizkiarekin izendatuko dugu.

$$IN \equiv IG - D \quad \Leftrightarrow \quad IG \equiv IN + D$$

- Produkzio osoaren beste adierazle batzuk: Barne produktu gordina (BPG) eta barne produktu garbia (BPN)
- **Zer da depreziazioa (D)?** Edozein kapital-ondasunek jasaten duen balio galera, erabiliaren erabiliaz higatu edota hondatu egiten delako (*zahartze fisikoa*) edo denbora igaro ahala zaharkituta gelditzen delako (*zahartze ekonomikoa*).

$$IN \equiv IG - D \quad \Leftrightarrow \quad IG \equiv IN + D$$

- Inbertsio gordinaren (IG) eta inbertsio garbiaren (IN) arteko diferentzia (hots, depreziazioa) kontuan hartuta, gai izango gara barne produktu gordina (BPG) eta barne produktu garbia (BPN) ere bata bestetik bereizteko. BPGak ez du depreziazioa kontuan hartzen; BPNak, ordea, bai. Bien arteko aldea, beraz, IGaren eta INaren arteko berbera da, hots, depreziazioa. Hau da:

$$BPN \equiv BPG - D \quad \Leftrightarrow \quad BPG \equiv BPN + D$$

- Produkzio osoaren beste adierazle batzuk: Barne produktu gordina merkatuko prezioetan eta barne produktu gordina faktore-kostuetan
- BPGaren balioa kalkulatzeko, ondasun eta zerbitzuok merkatuan izan duten prezioa (hau da, azken kontsumitzaileek horien truke ordaindu behar izan dutena) hartzen da kontuan.
- Kontuan izan behar dugu merkatuko prezioen baitan jasota dagoela **zeharkako zerga (ZZ)** eta **diru-laguntzen (DL)** eragina.
- Prezioen ñabardura hori dela bide, BPGaren beste adierazle bat erator genezake: produkzio osoa, **merkatuko azken prezioen (salerosketako prezioen)** arabera izan beharrean, **faktore-kostuen (edo fabrikatik irten berritako prezioen)** arabera neurten eta baloratzen duena, hain zuen ere: horrela, ondasunen eta zerbitzuen balioa islatuko dugu ondasun eta zerbitzu horiek ekoiztea kostatu denaren arabera (produkzio-kostuen arabera, alegia); hau da, islatuko dugu ondasun eta zerbitzu horien balioa zein den zeharkako zergak (ZZ) eta diru-laguntzak (DL) ezarri aurretik.
- Honela adieraz daiteke BPGa merkatuko prezioetan (BPG_{mp}) neurtearen eta BPGa faktore-kostuetan (BPG_{fk}) neurtearen arteko aldea:

$$BPG_{mp} \equiv BPG_{fk} + ZZ - DL \quad \Leftrightarrow \quad BPG_{fk} \equiv BPG_{mp} - ZZ + DL$$

- Faktore-kostuetan egindako neurketa, produkzio-faktoreak (eskulana, lurra, kapitala eta enpresa ekimena/berrikuntza) eskaintzen dituzten eragileek lorturiko diru-sarrera guztien baturan datza.

Produkzio osoa, kostuen ikuspuntutik begiratuta (eskulana, lurra, kapitala eta enpresa ekimena/berrikuntza), produkzio-prozesuan sorturiko errenten (soldatak, alokairuak, interesak eta irabaziak) berdina da.

- **Produkzio osoaren beste adierazle batzuk: Barne produktua eta nazio produktua**
- Barne produktuak (BP) herrialde jakin baten mugen barnean ekoitzi diren ondasun eta zerbitzu guztiak hartzen ditu aintzat (produkzio-faktoreak nazionalak edo atzerritarra diren axola gabe); hau da, ekoizpenaren lekuari edo kokapen geografikoari ematen dio garrantzia (ez naziotasunari, hots, bertakoek ala kanpotarrek egina izateari). Alegia, BPGak ekoizpena non egin den islatzen du, eta nork egin duen ez zaio axola.
- **Nazio produktuak (NP)** adierazten du denbora-tarte jakin batean, herrialde baten mugen barnean nahiz mugez kanpo, produkzio-faktore nazionalek (eta nazionalek soilik) ekoitzitako produkzioaren balioa. Hortaz, ekoizpenaren lekuari edo kokapen geografikoari barik, ekoizleen naziotasunari ematen dio garrantzia (bertakoek egina izateari, alegia). Ekoizpena nork egin duen islatzen du, eta non egin den ez zaio axola.
- Nazio produktua kalkulatzeko, barne produktuari gehitu egingo dizkiogu **produkzio-faktore nazionalek atzerrian lortu dituzten errentak (f.n.e.)** eta kendu egingo dizkiogu **atzerriko produkzio-faktoreek gure nazioaren barnean lortutako errentak (a.f.e.)**. Hau da:

$$\mathbf{NP \equiv BP + f.n.e. - a.f.e. \Leftrightarrow BP \equiv NP - f.n.e. + a.f.e.}$$

- **Produkzio osoaren beste adierazle batzuk:**
- **ARIKETA:**
- Demagun herrialde bateko kontabilitate nazionalak, urte jakin baten amaieran, honako datu hauek ematen dituela:
 - ✓ Nazio produktu garbia faktore kostuetan (NPNfk) = 1.600
 - ✓ Deprezzazioa (D) = 40
 - ✓ Zeharkako zergak (ZZ) = 25
 - ✓ Diru-laguntzak (DL) = 10
 - ✓ Faktore nazionalen errentak atzerrian (f.n.e.) = 6
 - ✓ Atzerriko faktoreen errentak gurean (a.f.e.) = 16

Adieraz itzazu barne produktu gordina merkatuko prezioetan (BPGmp) lortzeko egin behar diren urratsak eta, gainera, kalkula ezazu BPGmp hori goiko datuen laguntzaz.

a) Garbitik gordinera pasatzeko: NPNfk-tik abiatuta, deprezzazioa (D) gehituko dugu:

$$NPGfk = NPNfk + D = 1.600 + 40 = 1.640$$

b) Faktore-kostuetatik merkatu-prezioetara pasatzeko: zeharkako zergak gehitu eta diru-laguntzak kenduko ditugu:

$$NPGmp = NPGfk + ZZ - DL = 1.640 + 25 - 10 = 1.655$$

c) Nazio produktutik barne produktura pasatzeko: a.f.e. gehitu eta f.n.e. kenduko ditugu:

$$BPGmp = NPGmp + a.f.e. - f.n.e. = 1.655 + 16 - 6 = 1.665$$

- **BPGa, ongizate ekonomikoaren adierazle**
- BPGa da edozein gizartek duen ongizatearen adierazlerik onena (ezagunena bai behintzat). Izan ere, BPGak ekonomiako ondasun eta zerbitzu guztietan egindako gastua neurtzen du, baita ekonomiako errenta-maila osoa ere.
- BPG per capitak ekonomiako batez besteko gastu-maila eta errenta-maila adierazten ditu, hots, biztanle bakoitzari batez beste dagokion aberastasun-maila. BPG per capitak, beraz, biztanle estandarrak (batez bestekoak) gozatzen duen ongizate ekonomikoaren isla fidela dirudi, baina ez da adierazle perfektua, ezta antzik ere, ondo bizitzeko lagungarri (eta are ezinbesteko) zaizkigun zenbait gauza BPGetik kanpo gelditzen dira eta.
- *Aisia:* Demagun, adibidez, bat-batean biztanle guztiok asteko egun guztietan lanean hasten garela (larunbatean eta igandean ere bai). Bistan denez, ondasun eta zerbitzu gehiago ekoitziko genituzke eta BPGa hazi egingo litzateke. Baino, BPGa hazi arren, ez litzateke gure ongizatea handituko.

- **BPGa, ongizate ekonomikoaren adierazle**
- *Merkatutik kanpo egiten diren jardueren balioa:*
- BPGak ez ditu barneratzen etxean ekoitzitako ondasunak eta zerbitzuak (janaria prestatzea, etxea garbitzea, ohea egitea, haurrak zaintzea, eta abar).
- Chef batek janari goxoa prestatu eta bere jatetxeen saltzen duenean, janari horren balioa BPGeen sartzen da; baina janari hori berori etxean bere emaztearentzat prestatzen badu, lehengaiei erantsi dien balioa ez da BPGeen sartzen.
- Haurtzaindegiek haurrak zaintzen egiten duten lana BPGeen txertatzen da; gurasoek etxean umeak zaintzen egindako lana, ordea, ez du BPGak jasotzen. Borondatzeko lanek ere gizartearen ongizateari onura egiten diote, baina BPGak ez ditu aintzat hartzen.

- **BPGa, ongizate ekonomikoaren adierazle**
- *Errentaren banaketa:*
- Demagun, adibidez, ehun lagunek osatutako gizarte bat, non den-denek urtean 50.000 €-ko errenta duten. Gizarte horretako BPGa, hortaz, bost milioi €-koa da, eta BPG per capita 50.000 €-koa.
- Demagun 100 lagunek osatutako beste gizarte batean, hamar lagunek 500.000 € dauzkatela (bakoitzak) eta beste laurogeita hamar lagunek ezer ere ez. Bigarren gizarte horretan ere, lehenengoan bezala, BPGa bost milioi €-koa da, eta BPG per capita 50.000 €-koa, baina inork gutxik esango du bi gizarteetako egoera parekoa denik. Izan ere, BPGak adierazten du zer gertatzen zaion batez besteko biztanleari, baina batez besteko horren atzean esperientzia edo egoera pertsonal asko eta askotarikoak daude.

- **BPGa, ongizate ekonomikoaren adierazle**
- *Ingurumenaren kalitatea:*
- Demagun gobernuak bertan behera uzten duela ingurumenarekin lotutako araudia. Kasu horretan, enpresek ondasunak eta zerbitzuak ekoitziko lituzkete sortzen duten kutsadura kontuan hartu gabe; beraz, ziur aski ekoizpena haziko litzateke. Hala ere, ziurrenik ongizateak behera egingo luke; izan ere, aireak eta urak jasandako kaltea handiagoa litzateke ekoizpena gehitzeak lekarkigukeen onura baino.

2. Gaia

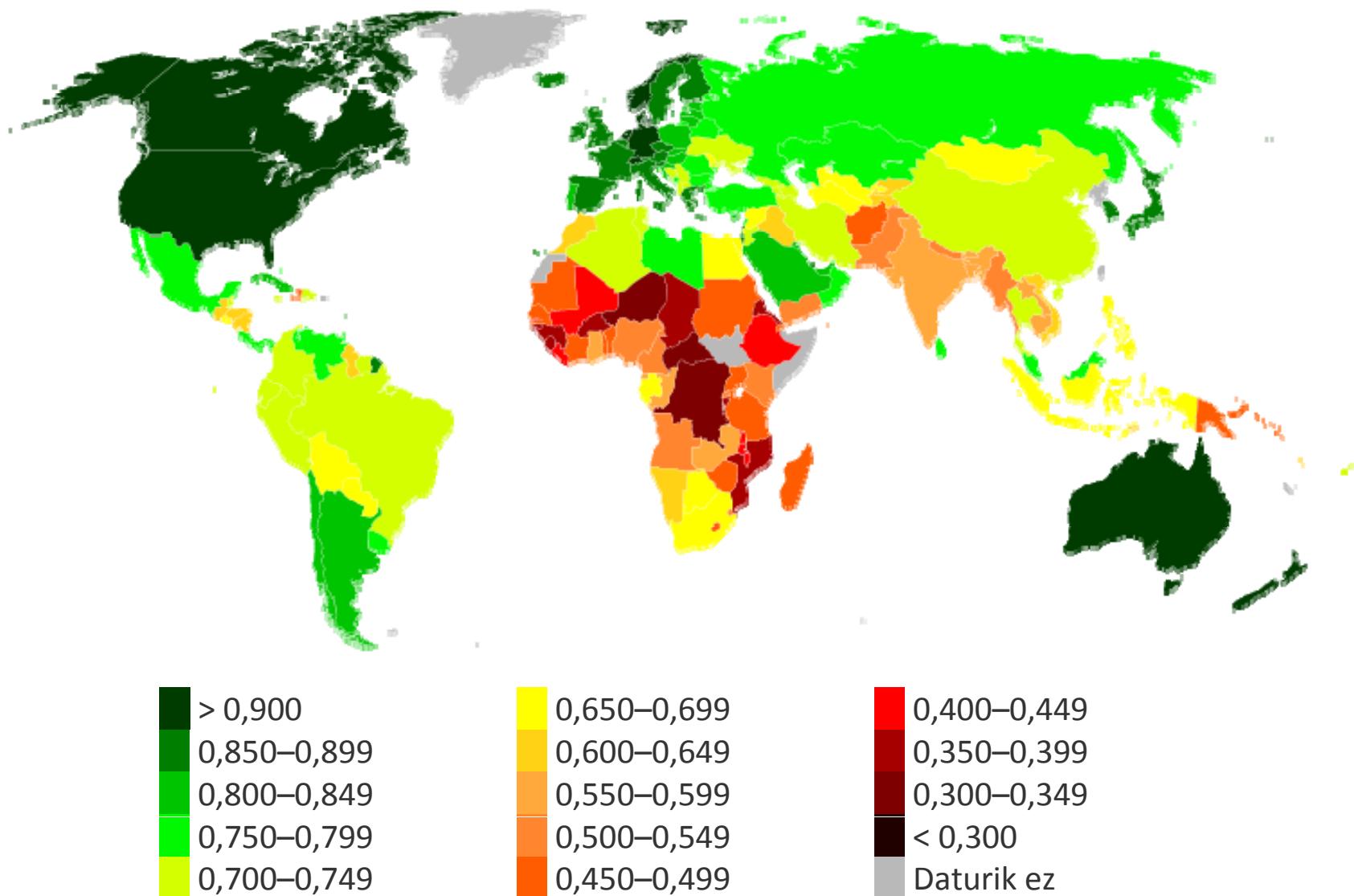
HERRIALDE BATEKO PRODUKZIO ETA ERRENTEA

- BPG per capitaren bilakaera (EB 27 = 100 izanik), 1998-2008**

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
EB 27	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Alemania	122,4	122,1	118,5	116,6	115,2	116,5	116,4	116,9	115,7	114,7	115,6
Austria	131,6	131,2	131,4	125,1	126,2	126,8	126,8	124,7	124,3	123,8	124,8
Espainia	95,3	96,3	97,3	98,1	100,5	101,0	101,0	102,0	104,0	105,4	104,2
Estonia	42,3	42,3	44,6	46,1	49,8	54,4	57,2	61,1	65,3	67,9	65,1
Finlandia	114,3	115,1	117,2	115,7	115,1	112,9	116,2	114,1	114,8	115,8	115,5
Frantzia	115,0	114,8	115,4	115,7	116,0	111,8	110,0	110,6	109,1	108,9	108,1
Grezia	83,3	82,7	84,1	86,5	90,2	92,1	94,0	92,8	94,1	94,8	96,6
Herbehereak	128,6	130,8	134,3	133,7	133,4	129,3	129,2	130,8	130,9	130,9	132,2
Hungaria	52,7	53,5	56,0	58,7	61,3	63,2	63,1	63,1	63,5	62,7	62,6
Irlanda	121,2	126,0	131,0	132,6	137,9	140,5	142,0	144,1	147,3	150,2	143,1
Italia	119,7	117,5	116,9	117,8	111,9	110,7	106,7	104,8	103,8	101,9	99,3
Luxemburgo	217,4	237,3	243,7	234,1	240,3	247,7	253,4	254,0	267,0	267,2	258,4
Malta	80,5	81,0	83,6	77,9	79,5	78,4	77,1	78,2	76,7	77,7	78,9
Polonia	47,8	48,6	48,2	47,6	48,3	48,9	50,6	51,3	52,3	53,7	56,1
Portugal	76,6	78,3	78,0	77,3	77,0	76,7	74,6	76,9	76,3	76,2	75,5
Erresuma Batua	117,6	117,8	119,0	119,8	120,6	121,8	123,5	121,8	120,3	119,0	118,5
Errumania	:	26,0	26,1	27,8	29,4	31,3	34,1	35,0	38,3	42,1	44,9
Suedia	122,5	125,3	126,7	121,4	121,1	122,6	124,8	120,3	121,4	122,2	120,1
EAE	115,7	118,2	119,6	120,6	123,8	125,0	126,5	130,8	133,7	139,8	137,2
AEB	159,8	161,2	158,9	154,1	151,7	153,7	155,0	156,3	155,4	152,7	151,9
Japonia	120,9	117,8	116,9	113,6	112,0	112,2	113,0	112,9	112,6	112,1	110,6

- **Giza garapenaren indizea**
- Jakina denez, herrialde baten ongizatea neurtzeko biztanle bakoitzeko BPGa (edo BPG per capita) erabili ohi da. Hala ere, ekoizpena hazteak ez du berez bermatzen herritar guztiei mesede egiten dien banaketa. Horregatik, gizarte mailako beste adierazle batzuk erabiltzen dira, bizi-kalitateari lotuta dauden zenbait parametro uztartzen dituztenak. Adierazle horietako bat giza garapenaren indizea da; 1990 urtetik erabiltzen du Nazio Batuen Erakundeak.
- Indize horretan hiru aldagai mota konbinatzen dira:
 - 1) alde batetik, arlo ekonomikoa, biztanleko BPGren bitartez;
 - 2) beste aldetik, osasunarena, jaiotzean dagoen bizi-itxaropena neurtuta; eta
 - 3) hezkuntzaren arloa, alfabetatze-tasa eta hezkuntza-maila guztiak matrikulazioa erabiltzen dituena.
- Indizearen gehienezko balioa 1 da. eta herrialde batek 0,8ko neurria gainditzen badu, giza garapen altukotzat jotzen da.; beste muturrean, 0,5era ez bada iristen, giza garapen gutxiko herrialdea da.

- Giza garapenaren indizea

- **Nazio errenta (NE)**
- Nazio errenta da denbora-tarte batean (urtebetean) ondasunen eta zerbitzuen ekoizpenean parte hartu duten produkzio-faktore nazionalek parte-hartze horren truke jasotzen dituzten diru-sarreren edo ordainketen (errenten) multzoa. **Nazio errentak oinarrizko 4 osagai** ditu:
 1. langileen ordainketa (langileek beren lanaren truke jasotzen duten errenta);
 2. enpresen irabaziak;
 3. alokairuetatik datorren errenta (lurra, espazioa, pabiloiak eta abar alokatzeagatik); eta
 4. interes garbiak, kapitala maileguz ematearen truke (azken buruan familiek jasotzen dituztenak enpresen eskuetatik edo atzerritik).
- Nazio errenta (NE) bat dator faktore-kostuetan neurtutako nazio produktu garbiarekin (NPN_{fk});
- Produktu osoa faktore-kostuetan neurtzean, produktu oso hori ekoiztea kostatu dena kalkulatzen dugu (depreziazio edo balio galera albora utzita) eta, bistan denez, kostu oso hori bat dator ekoizpenean parte hartu duten produkzio-faktore nazional guztiekin jaso dituzten diru-sarrerek edo errentekin.

$$NPN_{fk} \equiv NE$$

- **Errenta pertsonala (EP)**
- Nazio Errenta (NE) da urtebetean sektore pribatuak (familiak gehi enpresak) lortu duen errenta osoa. Baino interesgarria izan daiteke kalkulatzea familiek benetan eta zuzenean zer errenta eskuratzen duten. Familiek eskuratutako errenta horri errenta pertsonala (EP) deitzen zaio.
- Errenta Pertsonala (EP) kalkulatzeko, nazio errentatik (NE) abiatuko gara;
- NE-ri kendu egingo dizkiogu:
 - ✓ enpresen irabazien gaineko zergak (EIGZ),
 - ✓ enpresek familiei banatzen ez dizkieten irabaziak (BGI),
 - ✓ enpresek gizarte segurantzari egiten dizkioten kotizazioak (EGSK).
- Jarraian, horri guztiari gehituko dizkiogu:
 - ✓ Estatuak familiei ordaintzen dizkien interes guztiak, zor publikoaren interesak barne (EI), batetik
 - ✓ Estatuak familiei emandako transferentzia guztiak (TR)

$$EP \equiv NE - EIGZ - BGI - EGSK + EI + TR$$

- **Errenta pertsonal erabilgarria (EPE)**
- Ikusi berri dugunez, errenta pertsonala (EP) ez da familiek kontsumorako edo aurrezkirako erabil dezaketen dirutza. Familiek modu garbian jasotzen (poltsikoratzen) duten errenta, kontsumitzeko edo aurrezteko darabiltena, errenta pertsonal erabilgarria (EPE) da.
- Errenta pertsonal erabilgarria (EPE) kalkulatzeko, errenta pertsonalari (EP) kendu behar zaizkio:
 - ✓ familiek ordaindu behar dituzten zerga zuzenak (ZZuz)
 - ✓ familiek gizarte segurantzari ordaintzen dizkioten kuotak (FGSK).
- Aipatutako bi zerga horiek kendu egiten zaizkie, beraz, bai norbaitentzat lanean diharduten langileen soldata osoari eta bai langile autonomoek jasotzen dituzten errenteit. Ondorioz:

$$\text{EPE} \equiv \text{EP} - \text{ZZuz} - \text{FGSK}$$

- Zerga zuzen horiek, funtsean, pertsona fisikoentzako errentaren gaineko zergak dira (PFEZ; gaztelaniaz Impuesto sobre la Renta de las Personas Físicas, IRPF)

- **Nazio errenta erabilgarria (NEE)**
- Nazio errenta (NE) ez da herrialde batek daukan diru-sarrera osoa. Kontuan izan behar ditugu herrialde horrek atzerritik jasotzen edota atzerrira bidaltzen dituen transferentziak (bai publikoak eta bai pribatuak): adibidez, etorkinek beren aberrira bidaltzen duten dirua, herrialde batek jasotzen edo bidaltzen dituen diru-laguntzak azpigarapenari edo hondamendi natural bati aurre egiteko, eta abar.
- Nazio errenta erabilgarria (NEE) kalkulatzeko, nazio errentari (NE) gehitu beharko dizkiogu atzerriko transferentzia garbiak (ATN); hau da, gure nazio errentari gehitu egingo dizkiogu atzerritik bidaltzen dizkigutenean transferentziak eta kendu egingo dizkiogu guk atzerrira bidaltzen ditugun transferentziak. Hortaz:

$$\text{NEE} \equiv \text{NE} + \text{ATN}$$

- Eta atzerriko transferentzia garbi horiek kontuan hartzen baditugu, lehenago ikusi ditugun errenta pertsonalari (EP) eta errenta pertsonal erabilgarriari (EPE) ere gehitu beharko dizkiogu ATN horiek. Hau da:

$$\text{EP} \equiv \text{NE} - \text{EIGZ} - \text{BGI} - \text{EGSK} + \text{EI} + \text{TR} + \text{ATN}$$

$$\text{EPE} \equiv \text{EP} - \text{ZZuz} - \text{FGSK} + \text{ATN}$$

- BIDEOA: Qué es la Renta Nacional y su relación con Keynes:

<https://www.youtube.com/watch?v=tLTRAyQJbUA>

- **Nazio gastua: BPGaren osagaiak**
- Gastuaren ikuspuntutik begiratuta, BPGak lau osagai ditu. Lau gastu mota horietako bakoitza erosle multzo jakin bati dagokio:
 - ✓ **Kontsumo-gastua (K)**: kontsumitzaleen edo etxeko ekonomien (familien) erosketak dira. Herrialde aurreratuetan, kontsumo-gastua izan ohi da BPGaren osagairik handiena: gastu osoaren % 75 inguru hartu ohi du.
 - ✓ **Inbertsio-gastua (I)**: empresa pribatuen erosketak dira. Erosketa horien helburua ekoizteko bitartekoak edo baliabideak eskuratzea izaten da (adibidez, makinak erostea). Inbertsioa, izan ere, kapital-ondasunetan egindako gastu oro da.
 - ✓ **Gastu publikoa (G)**: administrazio publiko guztien erosketak dira (gobernu zentrala, autonomikoa, diputazioak eta udaletxeak). Bere baitan biltzen ditu Estatuak erositako ondasun guztiak (kontsumo- nahiz kapital-ondasunak), eta baita langile publiko guztien soldatak ere (Estatuak ordaintzen dizkienak haien lan- zerbitzuaren truke).
 - ✓ **Esportazio garbiak (XN)**: Herrialde gehienek ekonomia irekia dute: beste herrialde batzuekin ondasunak eta zerbitzuak salerosten dituzte, hots, esportazioak (X) eta importazioak (N) egiten dituzte. Horrela izanik, esportazio garbia (XN) esportazioen eta importazioen arteko aldea da (hots, esportazioak ken importazioak: $XN = X - N$).

$$\boxed{\mathbf{BPG} = \color{blue}{\boxed{K + I + G}} + \color{green}{\boxed{(X - N)}} = \color{orange}{\boxed{K + I + G}} + \color{purple}{\boxed{XN}}}$$

Barne eskaria edo Kanpo eskari Barne eskaria Kanpo eskari
 barne gastua garbia garbia

2. *Gaia*

- **Nazio gastua: BPGaren osagaiak**
 - Gastuaren ikuspuntutik begiratuta, BPGak lau osagai ditu:

$$\text{BPG} = \boxed{K + I + G} + \boxed{(X - N)} = \boxed{K + I + G} + \boxed{XN}$$

Barne eskaria edo
barne gastua Kanpo eskari
garbia Barne eskaria
 edo
 barne gastua

Kanpo eskari
garbia Barne eskaria
 edo
 barne gastua

- BPGa kalkulatzean, herrialdearen barnean ekoitzitakoa besterik ez da kontuan hartzen. Bainabidakigu barne gastuak (edo, gauza bera dena, barne eskariak) biltzen dituela kontsumitzaleek, enpresek eta Estatuak erositako ondasun eta zerbitzu guztiak —bai herrialdearen barnean eta bai kanpoan ekoitzitakoak—.
 - Hori dela eta, BPGa kalkulatzean, barne gastuari kendu egin behar zaizkio atzerrian ekoitzitako ondasunetan eta zerbitzuetan egindako gastuak, ondasun eta zerbitzu horiek ez baitira herrialdearen barnean ekoitzi; hau da, barne gastuari importazioak kendu behar zaizkio (- N). Era berean, barne gastuari gehitu egin behar zaio atzerritarrek gure herrialdeko ondasunetan eta zerbitzuetan egindako gastua, hots, esportazioen balioa (+ X).

2. *Gaia*

- **Nazio gastua: BPGaren osagaiak**
 - Gastuaren ikuspuntutik begiratuta, BPGak lau osagai ditu:

$$\text{BPG} = \boxed{K + I + G} + \boxed{(X - N)} = \boxed{K + I + G} + \boxed{XN}$$

Barne eskaria edo
barne gastua Kanpo eskari
garbia Barne eskaria
 edo
 barne gastua

Kanpo eskari
garbia Barne eskaria
 edo
 barne gastua

- Gastua merkatuko prezioetan egiten denez, kasu honetan, BPGa balioesteko merkatuko prezioak kontuan hartzen ari gara, hots, BPGmp kalkulatzen ari gara.

$$\text{BPG}_{\text{mp}} = \boxed{K + I + G} + \boxed{(X - N)} = \boxed{K + I + G} + \boxed{XN}$$

Barne eskaria edo Kanpo eskari Barne eskaria Kanpo eskari
barne gastua garbia edo barne gastua garbia

- Nazio gastua: BPGaren osagaiak
- Gastuaren ikuspuntutik begiratuta, BPGak lau osagai ditu:

$$\boxed{\mathbf{BPG} = \boxed{K + I + G} + \boxed{(X - N)} = \boxed{K + I + G} + \boxed{XN}}$$

Barne eskaria edo Kanpo eskari Barne eskaria edo Kanpo eskari
 barne gastua garbia barne gastua garbia

- gastu publikoa (G) ere badago bi osagaitan banatzerik: batetik, kontsumo publikoa (K_{pub}) eta, bestetik, inbertsio publikoa (I_{pub}):.

$$\boxed{G = K_{pub} + I_{pub}}$$

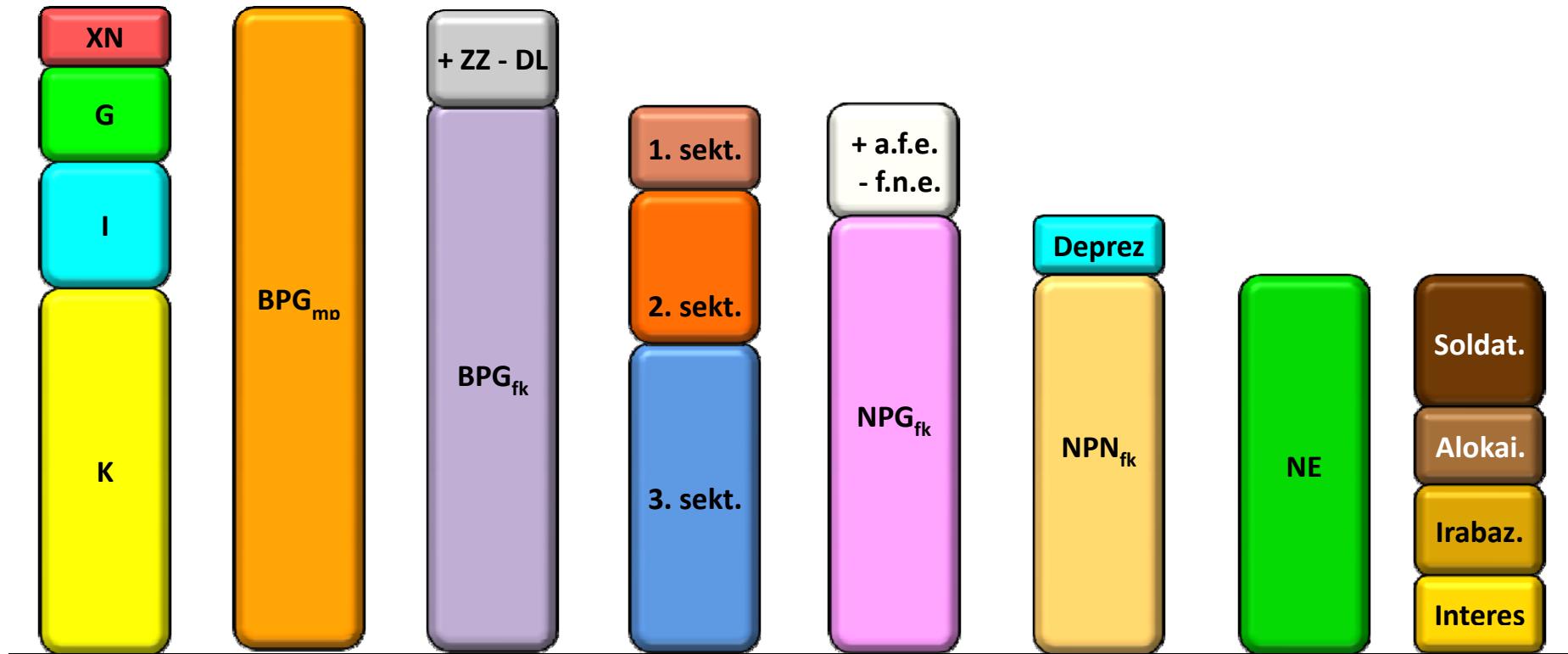
$$\boxed{\mathbf{BPG} = \boxed{K + I + K_{pub} + I_{pub}} + \boxed{(X - N)} = \boxed{K + K_{pub}} + \boxed{I + I_{pub}} + \boxed{XN}}$$

Barne eskaria edo Kanpo eskari Amaierako Kapital Kanpo
 barne gastua garbia barne eraketa eskari
 kontsumoa gordina gordin garbia

2. Gaia

HERRIALDE BATEKO PRODUKZIO ETA ERRENTA

- Laburbilduz...

- BIDEOA: Modelo Parasitario Chino de Expansión Económica:
<https://www.youtube.com/watch?v=zbbhNGNLDRg>